

RODOSÇUKLU FENNİ DİVANI'NIN
VATIKAN KÜTÜPHANESİNDEKİ BİR
NÜSHASI ÜZERİNE *

Seyit YAVUZ**

ÖZET

Osmanlı Devleti sınırları içinde yer alan topraklarda Akdeniz'den Karadeniz'e, Kafkasya'dan Balkanlar'a kadar tarih boyunca yüzlerce şair, nasir, âlim ve ilim adamı yetişmiştir. Osmanlı coğrafyasında yetişen bu şairlerden biri de 18. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Efendi'dir. Biyografik kaynaklarda ve arşiv kayıtlarında kendisiyle ilgili herhangi bir bilgi bulunmayan şair, Divan'ında yer alan tarih manzumelerinden anlaşıldığı kadarıyla Rodosçuk'ta doğmuş veya hayatının bir bölümünü orada geçirmiştir. Günümüze kadar ulaşan tek eseri olan Divan'ın Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları bölümünde yer alan nüshasının sonundaki kayda göre ağalar zümresine mensup, marifet sahibi ve nükte yapmakta mâhir bir kimsedir.

Fennî Divanı'nın günümüze kadar bilinen iki nüshası vardı. Bu nüshalardan biri Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümünde, diğeri ise Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunmaktadır. Bu yazının konusu olan nüsha ise Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Bölümünde yer almaktadır. Vatikan'da yer alan nüsha hem şiir sayısı bakımından fazla olmasıyla hem de diğer iki nüshaya göre daha sıhhatli bir metin sunması göz önünde bulundurulurken oldukça değerli görülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle Fennî Divanı'nın Vatikan nüshası tanıtılacaktır. Ardından 2014'te yüksek lisans, 2021'de doktora tezi olarak çalışılan ve 2016'da kitap olarak yayınlanan Divan'ın neşrinde yer almayan şiirlerin transkripsiyonlu metinlerine yer verilecektir. Son olarak Divan'ın neşrinde yer alan bazı problemleri hususlar Vatikan nüshasından hareketle giderilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Divan edebiyatı, 18. yüzyıl, Rodosçuklu Fennî, Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Metin Neşri.

* Araştırma Makalesi. Makalenin geliş tarihi: 15.04.2023 / Kabul tarihi: 06.07.2023

** Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, seyit.yavuz@erzurum.edu.tr, (ORCID ID: 0000-0002-5797-5963).

Giriş

Eski Türk edebiyatı alanında hazırlanan çalışmaların önemli bir kısmını Arap harfli Türkçe metinlerin ilmî usullerle Latin alfabesine aktarılması ve aktarılan metinlerin farklı yönlerden incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırmacı inceleme yaparken tabir caizse kılı kırk yarararak elindeki metinden hareketle şair veya nasirin hayatına, edebî kişiliğine ve sanatına dair bilgileri ortaya koymaya gayret eder. Metin neşri ameliyesi en geniş tanımıyla, Arap harfli Türkçe metinleri genel çerçevesi belli bazı kurallara ve metotlara riâyet ederek Latin harflerine aktarmak şeklinde tanımlanabilir. Metin neşri esnasında araştırmacıların kullandığı yöntemler zamanla ilmî birer nitelik kazanarak daha sıhhatli, sağlam, anlaşılır ve şair veya nasirin kaleminden çıkan metne en yakın metinlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır denilebilir. Ahmed Ateş'in metin neşri ile ilgili "metnin doğru olarak tespiti (constitution) ve neşrinin gayesi okuyucuya, mümkün olduğu kadar, müellifin kaleminden çıkmış (original) metnin aynı olan bir metin vermektir"¹ şeklindeki ifadeleri metin neşrinin esas amacını net bir biçimde bildirmiştir. Metin tenkidi ve metin tamiri ise metin neşri çalışmalarına katkıda bulunmaları açısından muhakkak başvurulması gereken yöntemler arasındadır. Bu yöntemler metin neşri çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan bazı problemlerin çözümü amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen ve hâlâ da son derece faydalı sonuçlar ortaya koyan önemli yöntemlerdir. Bu sebeple metin neşri çalışmalarının metin tenkidi ve metin tamiri yöntemleri kullanılarak yürütülmesinin, araştırmacılar açısından daha müspet sonuçlar sağlayacağı kuşkusuzdur. Metin neşri, metin tenkidi ve metin tamiri üzerine günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır/yapılmaktadır.² Bu

¹ Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında (Dâsitân-ı tevârîh-i mülûk-i âl-i Osman münasebeti ile)", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul 1942, C. 7, s. 255.

² Metin neşri çalışmalarının temel gayesi, metotları ve karşılaşılan problemler için bk. Mertol Tulum, "Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1983, S. 27, s. 1-8; Abdülkerim Abdülkadiroğlu, "Edebiyatta Metodoloji Açısından El Yazmaları ve Nâdir Eserler Üzerine Notlar-I", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara 1987, C. 3, S. 1, s. 1-48; İsmail Ünver, "Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar", *Türk Dili*, Ankara 1992, S. 483, s. 789-798; Tunca Kortantamer, "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları", *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Akçağ Yay., İstanbul 1990, s. 31-54; Atabey Kılıç, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları Nu.: 1*, Kırşehir 2004,

çalışmalarda birçok uyarı ve tespit bulunmasına rağmen yayınlanmış bir eserin diğer araştırmacılar tarafından tekrar neşredilmesi mevcut problemlerin aşamadığı, yapılan tespitlerin de göz önünde bulundurulmadığını göstermektedir.³ Metin neşri çalışmaları her geçen gün artsa da neşredilen eserlerle ilgili gün yüzüne çıkan yeni bilgi ve belgeler, yeni nüshalar, daha önce neşredilen eserlerin yeniden neşirlerinin gündeme gelmesi gerekliliğini akıllara getirmektedir.

Daha önce neşredilmiş bir eserin yeniden neşredilmesi fikri, yalnızca o eserin yeni ve neşre katkı sağlayacak bir nüshasının ortaya çıktığı durumlarda değil, hem naşirden kaynaklı hatalı okumaların, vezin problemlerinin düzeltilip giderilmesinde hem de daha sağlıklı metinlerin ortaya çıkarılmasında fayda sağlayacaktır. “Gelişen imkânlar ve ortaya çıkan yeni nüshalarla birlikte daha önce neşrolunmuş metinleri farklı bakış açılarıyla yeniden ele almak, çoğu zaman metne dair yeni ufuklar açabildiği gibi daha önceki neşirlerde gözden kaçan bazı hususların tespit edilmesine de imkân vermektedir.”⁴ Bilhassa son yıllarda çalışılacak Arap harfli metin bulma konusunda zorluklar yaşadığını ileri süren araştırmacılar bulunmaktadır. Her ne kadar metin bulma noktasında, dile getirildiği gibi büyük bir müşkül olmasa da araştırmacıların geçmiş yıllarda neşredilmiş Arap harfli metinler üzerine yeniden neşir çalışmaları yapma fikrini göz önünde bulundurmaları gerekir.

Metin neşri sürecinde araştırmacı için en önemli adımların başında neşredilecek metnin ve nüshalarının tespiti gelmektedir. Araştırmacı neşredeceği metnin nüshalarını titiz bir şekilde yerli ve yabancı kütüphane kataloglarından taramak suretiyle tespit etmelidir. Nüshaların temini

s. 331-345; Furkan Öztürk, “Osmanlı Edebiyatı Metin Neşri Çalışmalarında İmla ve Çeviri Yazı Tercihleri”, *Turkish Studies*, Ankara 2008, Volume: 3/6, s. 511-520; M. Fatih Köksal, “Metin Neşrinin Ana Esasları”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, İstanbul 2012, S. 31, s. 179-209; Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd., *Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, Klasik Yay., İstanbul 2017; Abdülkadir Dağlar, “Metin mi Nüsha mı? Metin-Nüsha Ontolojisi Bağlamında Terminoloji Sorununa Eleştirel Bakışlar”, *Edebî Eleştiri Dergisi (Journal of Literary Criticism)*, Iğdır 2017, C. 1, S. 1, s. 16-32.

³ Bu konu ile ilgili bazı değerlendirmeler için bk. Mustafa Uğurlu Arslan, “Klasik Türk Edebiyatında Metin Neşrinin Neşri Üzerine Nedensel Bir Yaklaşım”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Düsbed)*, Diyarbakır 2018, S. 21, s. 113.

⁴ Mehmet Akif Gözitok, “Yazımdan Yayıma Hüsn ü Aşk’ın Serencamı-I”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (İstanbul Üniversitesi), 2020, C. 60, S. 1, s. 263-288.

aşamasında günümüzdeki imkânlar geçmişe oranla çok daha zengin ve eserlere ulaşmak da çok daha kolaydır. Bilhassa kütüphane kataloglarının birçoğunun dijital ortama aktarılmış olması, araştırmacının istediği eseri tarayıp tespit ve temin etmesini kolaylaştırmaktadır. Araştırmacı neşredeceği eserin bütün nüshalarını topladığı kanaatine ulaştıktan sonra bu nüshaların nüsha şeceresini oluşturmaya gayret etmelidir. Müellif hattının elde olmadığı durumlarda nüshaların şeceresini oluşturmak oldukça önemli bir gereklilik hâlini alır. Zira bu noktada eldeki nüshalardan eserin yazıldığı tarihe en yakın olan, en eski nüshalar, ferağ kaydı bulunan nüshalarda nakledilen bilgiler, eksiksiz olan nüshalar, nüshaların imlâ özellikleri ve nihayet hâşiye, derkenar veya sahh kayıtları, naşirin nüsha seçiminde hassasiyetle üzerinde durması gereken ve ona yol gösteren hususlardır. Bu hususiyetlere malik olan nüshaların, metin neşri söz konusu olduğunda son derece faydalı neticeler ortaya koyacağı unutulmamalıdır.

Bu yazının ortaya çıkmasına vesile olan *Rodosçuklu Fennî Divanı*'nın kütüphane kataloglarında tespit edilebilen üç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalardan Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları ve Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunan iki nüsha kullanılarak bir yüksek lisans tezi hazırlanmış ve bu tez 2016 yılında kitap olarak da yayınlanmıştır.⁵ Ayrıca eserin kapsamlı bir tanıtımı da yine aynı yıl bir makale olarak yayınlanmıştır.⁶ Eserin Türkiye'deki nüshaları arasında Milli Kütüphanede bulunan nüshanın başındaki bir varağın eksikliği dışında herhangi bir farklılık yoktur. Bu da her iki nüshanın aynı koldan geldiğini, birinin diğerinden yahut ikisinin de aynı nüshadan istinsah edildiğini düşündürmektedir. Eserin bir başka nüshası ise Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Bölümünde 210 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Türkiye'de yer alan nüshalar divançe olarak zikredilmişken Vatikan'da bulunan nüshanın

⁵ Neşredilen eserin künyesi şöyledir: Kadriye Hocoğlu Alagöz, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâare Divançesi*, Grafiker Yayınları, Ankara 2016. Fennî Divanı 2021 yılında da yine aynı araştırmacı tarafından müşâare geleneği çerçevesinde şu başlıkla doktora tezi olarak hazırlanmıştır: Kadriye Hocoğlu Alagöz, "*Klasik Türk Edebiyatında Müşâ'are Geleneği: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divanı ve Hayrabolulu Hasîb Divanı Örneği*", Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, Bursa 2021.

⁶ Hacı İbrahim Demirkazık, "18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançe'si", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, C. 9, S. 43, s. 147-165.

serlevhasının üst kısmında Arap harfleriyle “Fennî Divanı” ibaresi açıkça okunmaktadır.⁷

Vatikan nüshası hem içinde bulunan şiirlerin diğer iki nüshadan fazla olması hem de imlâ hususiyetleri açısından daha sıhhatli bir metin sunması sebebiyle diğer iki nüshaya göre daha kıymetli bir nüshadır. Nitekim diğer iki nüshada müstensihin hatalı imlalarından ötürü okunamayan hatta birçok yerde eksik/fazla yazılan ek veya kelimeler vezin kusurlarına ve anlamsızlıklara neden olmuştur. Bu sebeple Vatikan nüshası diğer iki nüshada yer alan birçok problemi çözmesi açısından faydalı sonuçlar sunmaktadır.⁸ Zaten eserin neşri yapılırken bu nüshayla karşılaşılmış olursa idi yukarıda dile getirilen saiklerden ötürü kuvvetle muhtemel metin tesisinde bu nüsha tercih edilecekti.

1. Rodosçuklu Fennî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği

Ekonomik ve siyasal sıkıntıların yaşandığı, buna rağmen bilhassa devlet adamlarının teşvikiyle çok sayıda şairin yetiştiği 18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Fennî, 1780-1800 tarihleri arasında vefat ettiği kesin olarak bilinmekle birlikte kaynaklarda vefatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Mevcut bilgiler de bazı şiirlerinden elde edilmektedir. Şiirlerinden anlaşıldığına göre şairin H. 1188/M. 1774-1775 tarihinde doğan Fâtıma isminde bir kızı bir yıl sonra H. 1189/1775-1776'da vefat etmiştir. Fennî, kızının hem doğumu hem ölümü için kaleme aldığı tarihleri “Târîh Berây-ı Velâdet-i Duhter-i Hod Hafazahallâhu” ve “Târîh Berây-ı Fevt Şoden Fâtıma Duhter-i Pâkîze-i Fennî” ifadeleriyle başlıklandırmıştır. Keza bir gazelinin makta beytinde yer alan mısradan şairin bir oğlu olduğu ve oğlunun sünnet düğünü için H. 1182/M. 1768-1769 tarihini düştüğü

⁷ Bu yazı Vatikan nüshasına odaklanacağı için “Fennî Divanı” kaydı da göz önünde bulundurularak yazı boyunca eser bu isimle zikredilmiştir.

⁸ Yeri gelmişken şu hususu belirtmekte fayda vardır: Zikredilen eserin neşrinde bütün çalışmalarda karşılaşılabilecek vezin kusurları, zühul eseri ortaya çıktığı anlaşılan okuma hataları ve okuma noktasındaki bazı tercihlerin isabetsizliği, bu neşrin kıymetine herhangi bir zeval getirmemektedir. Zira bu makalenin yazılış amacı da bu kusurları/yanlışları ortaya koyarak naşiri ve çalışmasını eleştirmek asla değildir. Bu çalışmanın esas amacı Fennî'nin bilinmeyen bazı şiirlerini yayınlamak ve bir eserin ortaya çıkan yeni bir nüshasının metin neşrine ne gibi faydalar sağlayacağını göstermeye çalışmaktır.

anlaşılmaktadır. Tezkirelerde isminin anılmaması, şiiirlerinin fazlaca şöhet bulmamış olmasıyla ilgili olabilir.

Şairin şiiirlerinde göze çarpan önemli hususlardan biri astronomiden denizciliğe, mûsikîden tıp ilmine birçok farklı alanla ilgili kavramları kullanmış olmasıdır. Bu kavramların kullanımı, bazı şiiirlerde zengin benzetme ve hayâllerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Fennî 18. yüzyılda sadece müşaare geleneğinin bir temsilcisi olmamış; aynı zamanda gazellerinde kullandığı nadir görülen kafiyelerle de farklı olmayı denemiş ve bir ölçüde bunu başarmıştır.⁹

2. Vatikan Nüşhasınının Nüşha Tavsifi¹⁰

Eser Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Bölümünde 210 demirbaş numarasıyla "Fennî Divanı" ismiyle kayıtlıdır. Herhangi bir istinsah veya müstehsih kaydı bulunmayan eserin boş varaklarından birinde Arap harfleriyle "Dîvân-ı Fennî, 1193-H" kaydı yer almaktadır. Bu kayıt, aynı dönemde yaşayan Zîver'in Fennî'nin *Divan*'ının tamamlanmasına düştüğü tarihtir. 150x220 mm ölçülerindeki eser 60 varaktan müteşekkildir. Satır sayısı 19 olup ta'lik hatla kaleme alınmıştır. Varaklar reddâdeler ile takip edilebilmektedir. 1b ve 8b varaklarında kenarları altın yıldızla süslenmiş çiçek motifli serlevhalar bulunmaktadır. Alttan ayırma şemseli, zencirekli meşin cilt ile mücellettir. Âhârlı, su yollu filigranlı Avrupa kâğıdı kullanılmıştır. Dört kuzulu cetvelle birlikte başlıklar ve şairin isminin geçtiği yerler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.¹¹

Baş: Gele ey bülbül-i kilik-i gül-i eş'âr-ı beyân

 Tûti-i mu'cize-gü pîçe-i şîrîn-dehân

Son: Oldı bu dîvânçe târîhine

 İnne mine's-şi'ri lisihren naşîb

⁹ Fennî'nin hayatı ve edebî kişiliği ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk.: Hacı İbrahim Demirkazık, agm., s. 149-150, 153-155; Kadriye Hocaoğlu Alagöz, age., s. 9-14.

¹⁰ Vatikan'da yer alan nüshanın tavsifi hususunda kıymetli bilgilerini ve kanaatlerini paylaşan hocam Prof. Dr. Rifat Kütük'e hassaten teşekkür ederim.

¹¹ Eserin Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğundaki tavsifi için bk.: Ettore Rossi, *Elenco Dei Manoscritti Turchi Della Biblioteca Vaticana Vaticana-Barberiniani-Borgiani-Rossiani-Chigiani*, Citta Del Vatocano Biblioteca Apostolica Vaticana, 1953, s. 184-185.

Vatikan'da yer alan nüsha da diğer iki nüsha gibi mürettep bir hâldedir. 1b varağındaki "Der Na't-ı Şerif ü Mi'râciyye-i Fennî" başlıklı mi'râciyye ile başlayan eser daha sonra musammatlarla devam etmektedir. 8b varağında başlayan gazeller 52a varağında son bulur. 52b'de ise "Tevârîh-i Mütenevvi'a" başlığıyla tarih manzumeleri başlar ve 58b varağında sona erer.¹²

Vatikan'da yer alan bu eser, Osman Reşer'in (ö. 1972) 1934 tarihinde Vatikan Apostolik Kütüphanesine sattığı yazmalar arasındadır. Bilindiği gibi Osman Reşer, hayatının önemli bir dönemini İstanbul'da geçirmiş ve aralarında oldukça nâdir Türkçe, Arapça, Farsça el yazmalarının bulunduğu yazma eserleri Berlin, Leipzig ve Vatikan'daki bazı kütüphanelere satmıştır. Bilhassa Vatikan'a sattığı yazma eserlerin önemli bir bölümünü Türkçe divanların oluşturması da zikredilmesi gereken önemli hususlar arasındadır.¹³

3. Vatikan Nüshasının Daha Önceki Neşre Katkısı

Vatikan'da yer alan *Divan* nüshasında 2016 yılında yayınlanan neşre ek olarak biri mahlassız 5 gazel ve 2 tarih manzumesi yer almaktadır. Ayrıca daha önce neşredilen eserde matla beyti bulunmayan bir gazelin matla beyti, musammatlar arasında yer alan bir murabbanın daha önceki neşirde yer almayan bir bendi ve tarih kıt'alarındaki bir kıt'anın eksik bir beyti Vatikan nüshasında mevcuttur. Bu hâliyle Vatikan nüshasında 2 kaside, 16 tarih kıt'ası, 3 müstezat, 3 murabba, 1 muhammes ve 250 gazel olmak üzere toplam 275 şiir bulunmaktadır. Bunların da ötesinde Vatikan nüshasının bilhassa imlâ noktasında diğer iki nüshadan daha sıhhatli olduğu anlaşılmaktadır. Diğer iki nüshanın müstensihleri dalgınlıkla veya farklı sebeplerle bazı kelimelerin imlâsında ya hata yapmışlar veya bazı mısralarda unuttukları/ekledikleri ekler, kelimeler olmuştur. Bu sebeple de daha önceki neşirde birçok mısranın okunuşunda vezin kusurları veya anlamsızlıklar

¹² Eserin Vatikan nüshasına erişim için bk.: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.turc.210 (Erişim Tarihi: 28.03.2023)

¹³ Osman Reşer'in Vatikan'a sattığı yazma eserlerin bir listesi ve bu eserlerle ilgili bir değerlendirme için bk.: https://www.academia.edu/76723484/Osman_Re%C5%9Ferin_Vatikana_Satt%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Yazma_Eserler (Erişim Tarihi: 04.04.2023)

ortaya çıkmıştır. Fakat Vatikan nüshası bu anlamdaki birçok problemin çözümü noktasında aşağıda açıkça görüleceği üzere önemli katkılar sunmaktadır.

Burada yalnızca müstensihleri suçlamak veya bütün kusuru onlarda aramak da yersizdir. Araştırmacılar da metin neşri yaptıkları eserle aralarında muhakkak bir ünsiyet geliştirmelidir. Eğer bu gerçekleşmezse neşredilen metinde hatalı okumalar, yersiz tespitler veya müdahaleler de kaçınılmaz olacaktır. Bilhassa eski Türk edebiyatı araştırmacılarının metin neşrinin esas gayesini ve amacını iyi tespit etmeleri gerekir. Burada araştırmacıya düşen ilk ve en önemli vazife elindeki metni mümkün olan en az hatayla okumak ve okuduğu metni künhüne vararak anlamlandırabilmektir. Bu ameliye sırasında araştırmacının en önemli yardımcısı hiç şüphe yok ki aruz veznidir. Eğer söz konusu eser manzum bir metinse ve neşredilen metindeki kimi mısralarda bazı aruz kusurları meydana geliyorsa muhakkak o mısralardaki bazı ibareler yanlış okunmuştur veyahut o mısralarda bir eksiklik/fazlalık mevcuttur. Bu tür durumlarda eğer yapılan okumadan emin olunuyorsa metin tamiri metotlarıyla bu problem bertaraf edilmeli ve müellifin elinden çıkmış metne en yakın metin ortaya koyulmaya çalışılmalıdır.

3.1. Vatikan Nüshasının Çözdüğü Bazı Problemler

Vatikan nüshasının özellikle imlâ noktasında diğer iki nüshadan daha değerli olduğu yukarıda yeri geldikçe vurgulanmıştı. Diğer iki nüshada dalgın veya dikkatsiz müstensihlerden kaynaklanan ve okunamadığı için Arap harfli fotoğrafları neşre koyulan beyitlerin bazılarının çözümü örnek olması hasebiyle aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır:

<i>Neşredilen Metinde Okunamayıp Fotoğrafı Koyulan Bazı Kelimelerin Yer Aldığı Beyitler</i>	<i>Fotoğrafı Koyulan Kelimelerin Geçtiği Beyitlerin Vatikan Nüshasının Delaletiyle Okunuşu</i>
Bâb-ı ğârında nigâhbânlığa ta'yîn olıcak Şişirir beyze ile kapında arslan	Bâb-ı ğârında nigehbânlığa ta'yîn olıcak Şeş-per-i beyza ile <i>şurdi</i> kapında arslan
Zemânında görünce hüsni-î hattın kâdi-i 'asker âşık olup ey dil aña biñ cânla bir câh	Zamânında görünce hüsni-î hattın kâdi-i 'asker

	<i>Virür 'âşık olup ey dil aña biñ cânla bir câh</i>
Bürehne dil-rübâlar şuyın[1] buldurmuş 'âlemde Ur ol <i>عز قمر</i> germ-âbe-i bād-ı hevâdir Şât	Bürehne dil-rübâlarla şuyın buldurmuş 'âlemde <i>Eder ol şüst ü şû germ-âbe-i bād-ı hevâdir Şât</i>
Hazîn hazîn <i>عز قمر</i> loğmalarla ey bülbül Seher seher güle bu nâleler mevâlîñ mi	Hazîn hazîn <i>ğarîb nağmelerle</i> ey bülbül Seher seher güle bu nâleler mevâlîñ mi
H'vânde⁹²-i güle ülfetimiz yoksa Fenniya Bâğ-ı sühanda nazmıma bülbül demez misin	<i>H'ânendelikle</i> ülfetimiz yoksa Fenniya ¹⁴ Bâğ-ı sühanda nazmıma bülbül demez misin

Tabloda açıkça görüleceği üzere bazı kelimeler müstensih'in hatalı yazımından ötürü okunamamaktadır. Bunun dışında naşirden kaynaklanarak ortaya çıkan hatalı okumalar da söz konusudur. Arap harfli metinlerin Latin harflerine aktarımında aruz vezni her zaman araştırmacının işini kolaylaştıran bir can yeleşği gibidir. Bu sebeple manzum metinlerin neşri sırasında mısraların vezinleri üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Vatikan nüshasının çözdüğü problemlerden biri de daha önce neşredilen eserde yıldız (*) işaretiyle mısra sonlarında bildirilen vezin kusurlarıdır. Vezin kusurlarının yer aldığı bazı beyitlerde hem müstensih'in imlâsından hem naşirin yanlış okumalarından kaynaklanan problemler ve anlamsızlıklar görülmektedir. Daha önce neşredilen eserde vezin kusuru olduğu bildirilen bazı beyitlerin doğru okunuşları aşağıdaki gibi olmalıdır:

<i>Neşredilen Metinde Vezin Kusuru Olduğu</i> <i>Bildirilen Beyitler</i>	<i>Vatikan Nüshasının Vezin Kusuru Olan</i> <i>Beyitlere Katkısı</i>
Mevc-i deryâveş erilmaz Fenni şî'r-i Zîvere Sen şinâver ol diler bülbül bâl aç da uc*	Mevc-i deryâ-veş erilmaz Fenni şî'r-i Zîvere Sen şinâver ol diler bülbül <i>gibi</i> bâl aç da uç

¹⁴ Neşredilen metinde bu mısranın ilk kelimesinin "h'vânde" yazılmasına rağmen, vezin ve anlam gereği "h'vânde" okunması gerektiği belirtilmiştir.

Hevâ-yı âh ile olduḡa zülf-i ‘anber-bü* Perişân eyler ‘aqlım ol ḡayâl-i mâr-ı pîç-â-pîç	Hevâ-yı âh ile olduḡa zülf-i <i>yâr</i> pîç-â- pîç Perişân eyler ‘aqlım ol ḡayâl-i mâr pîç-â- pîç
Zuhûr etse ‘aceb mi ra‘d-ı âhımla nigâhında Şehâb-ı çerḡ-i dilde âteşzâr-ı pîç-â-pîç*	Zuhûr etse ‘aceb mi ra‘d-ı âhımla nigâhından Şehâb-ı çarḡ-ı dilde <i>berḡ-i</i> âteş-zâr pîç-â- pîç
Dil-i ‘uşşâkı köhne menzil-i üftâde zannetme Mûnaḡkaş dâr-ı ḡamdî Şeyḡ-zâde zannetme*	Dil-i ‘uşşâkı köhne menzil-i üftâde zannetme Mûnaḡkaş dâr-ı <i>Cemdür tekye-i</i> Şeyḡ-zâde zannetme
Cevf-i ḡaḡı olsa dilde ḡam mı zulmet-i ‘âleme* Cemâlin ba‘d-ez-în dehre meh-i tâbân eder ol şuh	<i>Husûf-ı</i> ḡaḡı olsa dilde ḡam mı zulmet-i ‘âlem Cemâlin ba‘d-ez-în dehre meh-i tâbân ider o şuh
Döndürdü şahn-ı dilleri orduya fitne-cû Ol ḡayme-i vişâlini hem yapar yıḡar*	Döndürdü şahn-ı dilleri ordüya fitne-cû Ol ḡayme-i vişâlini <i>her dem</i> yapar yıḡar
O mîl-i mukahḡal bir meşâta luḡf edip* Çek dîdesine keḡil-i siyâh dirîḡ*	<i>Ey meyl-i</i> mukahḡal <i>yed-i meşâta</i> luḡf edip Çek dîdesine <i>kılma</i> keḡil-i siyâh dirîḡ
Heb târ u mâr oldu dilâ ceyš-i ḡurresi Kemend-i sırrına şâh-ı cihânuḡ medârı yoḡ*	Hep târ-mâr oldu dilâ ceyš-i ḡurresi <i>Kendi serine</i> şâh-ı cihânuḡ medârı yoḡ
Uşküfte zerd olup eşkime dâḡdâḡım* Zeyn oldu âb-ı dilde şehâ Nîl gibi*	Uşküfte zerd olup <i>yem-i eşkimle dâḡ-ı ḡam</i> Zeyn oldu âb-ı dilde şehâ <i>nîl-fer</i> ¹⁵ gibi

Neşredilen metinde vezin kusuru olduḡuna işaret edilen beyit sayısı tablodakinden çok daha fazla olmakla birlikte yukarıdaki örneklerle iktifa edilmiştir. Vatikan nüshasının vezin kusurlarının bertaraf edilmesi hususunda son derece önemli katkılar sunduḡunu tekrar ifade etmek gerekir.

Vatikan nüshasının neşredilen metne sağladığı bir diḡer katkı ise hatalı okumaların büyük oranda giderilmesine yardımcı olmasıdır. Naşirin çeşitli sebeplerden dolayı yanlış okuduḡu kelime veya terkiplerden ötürü beyitlerde birçok kez vezin kusuru meydana gelmiştir. Neşir boyunca imlâdan ötürü okunamayan veya eksik kelime/ibare/eklerden kaynaklanan vezin kusurları mısra sonlarında yıldız (*) işareti ile gösterilmiştir. Fakat

¹⁵ Aslı “nîlüfer” olan kelime, üç nüshada da “nîlfer” şeklindeki imlâ ile yazılmıştır.

hatalı okumalardan kaynaklanan bu kusurlar gözden kaçmıştır. Neşredilen metinde gözden kaçan ve vezin kusuruna sebebiyet veren bazı beyitler ve bu beyitlerin nasıl okunmaları gerektiği örnek olması hasebiyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

<i>Hatalı Okumalardan Kaynaklı Vezin Kusuru Bulunan Beyitler</i>	<i>Vezin Kusuru Bulunan Beyitlerin Doğru Okunuşları</i>
Câ'iz ki ola kûy-ı vişâline işr çün Hoş-büy-ı şabâ kâkül [ü] perçemde havâdis	Câ'iz ki ola kûy-ı vişâline işr çün Hoş-büy-ı şabâ kâkül-i pür-hamda havâdis
Satır satır okuyup şi'r-i Nehriyi Fennî Kalem kalem dedi bevâb nev-dilânı mı	Satır satır okuyup şi'r-i Nehriyi Fennî Kalem kalem dedi bu âb-ı nev zülâli mi
Semiy-i [fâhr-i] 'âlem Aḥmed Beg Efendi kim Muvaffâk oldu bünyâdına bu kâşâneniñ nâgâh	Semiy-i mefhar-ı 'âlem Meḥmed Beg Efendi kim Muvaffâk oldu bünyâdına bu kâşâneniñ nâgâh
Binâya şarf edip zer gibi zihnin erdi maḫşûda Müderris-i 'âlim ü fâzil mü'ellif-i şâriḫ-i eşbâh	Binâya şarf edip zer gibi zihnin erdi maḫşûda Müderris 'âlim ü fâzil mü'ellif şâriḫ-i eşbâh
Derûnunda şafâ-yâb eyleyip pâyını dâ'im Anâ etdirme yâ Rab tâ-be-rustâ-ḫiz istikrâh	Derûnunda şafâ-yâb eyleyip bântsini dâ'im Aḫa etdirme yâ Rab tâ-be-rustâ-ḫiz istikrâh
Anıñ gibi devrândan daḫı bir zâlim-i nesnâs	Anıñ gibi dü-rü andan daḫı bir zâlim-i nesnâs
Ḥilâf olmaz ğaddârıñ vird-i cennettir dese âdem Cihâna mâye-i feyz-i gül-i ra'nâ neden me'hûz	Ḥilâf olmaz 'izârıñ vird-i cennettir dise âdem Cihâna mâye-i feyz-i gül-i ra'nâ neden me'hûz
Yüz bulup çıkdı o başdan eder elbette ḫaḫâ Leşker-i Çin-i Ḥoten ḫurre-i Tâtâridir	Yüz bulup çıkdı o başdan eder elbette ḫaḫâ Leşker-i Çin-i Ḥoten ḫurre-i ḫarrâridir
Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca Soḫra eder 'uşşâkına her bâr tabaşbuş	Bir kerre o ser-keş ile hem meclis olunca Soḫra eder 'uşşâkına her bâr tabaşbuş
Fenniyâ sâhil-âver aḫa yem-i ḫab'ından Mevc-i nazmıñla dür-i sirişki ḫılma taẓyî'	Fenniyâ sâhil-i evrâka yem-i ḫab'ından Mevc-i nazmıñla dür-i şi'riḫi ḫılma taẓyî'
Ki rüşen yaşını gül-ğonceciğim efendi Ravza-i cennete 'azm edip o ârâm etdi	Gözümüñ yaşını gül-ğonceciğim aḫıtdı Ravza-i cennete 'azm edip o ârâm etdi

Tabloda gösterilen beyitlerin yanlış okunması kimi yerlerde müstensih hatalarından kaynaklanmış gibi görünse de naşirin dalgınlığı, dikkatsizliği, beyitlerin bağlamını ve anlam dünyasını göz ardı etmesi de yanlış okumaların sebeplerinden olsa gerektir. Yukarıda da ayrıntılı bir şekilde üzerinde durulduğu gibi metin neşri çalışmalarında araştırmacıya düşen en

önemli görev neşredeceği metni en az hatayla okumak ve o metni künhüne vararak anlamaya gayret etmektedir. Aksi takdirde yukarıdaki tabloda olduğu gibi hataların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

3.2. Vatikan Nüshasında Yer Alıp Diğer İki Nüshada Bulunmayan Şiirler

Yukarıda da belirtildiği üzere 1'i mahlassız 5 gazel, 2 tarih manzumesi, bir matla beyti, bir murabbanun eksik bendi ve bir tarih kıt'asının eksik beyti diğer iki nüshada bulunmamaktadır. Bu şiirlerin transkripsiyonlu metinleri şöyledir:

Gazeller

-1-¹⁶ (29^b varağı, derkenar)

(Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün)

Cenâhıyın-i haşıyla uçmağa meh-rû heveslenmiş
 O murğ-ı hüsni seyr et nahl-i kıadd-i gülde beslenmiş
 Temâşâ kıl şehâ müjgân-ı çeşmiş içre mahbûsı
 Rehâ mümkün degil bülbül mişâli dil kafeslenmiş
 Felekde gün yüzün göstermez oldu başa cânânım
 Secencel-veş cemâli düd-ı âhımdan nefeslenmiş
 Bezimde ser-bürehne olmasa rinde çi gâm sâkî
 Hıta mı Çin-i mâçin üzre ol muğbeçe feslenmiş
 Firâş-ı pâkine düzdide-rüken şevkıla hayfâ
 Uyanmış şavt-ı tahta-pâreden mehpâre süslenmiş
 N'ola per açsa zenbür-ı haş-ı taraf-ı lebânında
 O şehd-i la'l-i cânânı kıyâs itme megeslenmiş
 Raķıbî-dil sebebdır kârbân-ı vaşlı tefhîme
 Meğer düzd-i ba'ide bî-hıred cevzi cereslenmiş
 Dücâc-ı zâhide geh geh depince remz ile sâkî
 Şokulmuş küşe-i meyhâne içre ol kümeslenmiş

¹⁶ Fennî Divanı, 29^b varağı, derkenar.

‘Aceb mi eşheb-i şab’ımla çıksam Fenniyā ben de
Sürürîyle Celālî şahın-ı nazm içre fereslenmiş

-2-¹⁷

(Mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün)

Bakdıqça zahm-ı sînesine zâr eder marîz
‘Arz etmege o hâzıkına ‘âr ider marîz

Feryād-ı zahm-ı nişter-i müjgân-ı yâr ile
H’âbîde-i civârını bî-dâr eder marîz

Sevdâ-yı çîn-i haţır ile bir gün ey şabîb
Maşûr-ı ‘aşkı zülfüje ber-dâr eder marîz

Tüffâh-ı vaşlı süz-ı taḥassürle ekl edip
Fütâd-ı perhîz oldığın efkâr eder marîz

Bâzûlarına yâre teşebbühle na’l-veş
Sürâh-ı dâğ-ı ḥummîşa der-kâr eder marîz

Gâhîce ol şabîbe varup gizli Fenniyā
Derd-i derûn-ı ‘aşkını izhâr eder marîz

-3-¹⁸

(Mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün)

Ol ḥîn-i müy-ı ḥâl-i ruḥ-ı yâre bende ben
Küyında zâr iden de benim âh iden de ben

Tîz-âb-ı eşk-i çeşmime düşsün rakîb ü yâr
Maḥv eylerim nuḥâsını görüp sîm tende ben

Ka’be vişâl-i pâkin olup zâ’ire şafâ
Ḳaldım firâḳ-ı hicr ile beyt-i ḥazende ben

Atsam kemend-i âhu n’ola ḥışn-ı dilbere
Ser-ḥadd-i ḥüsni ru’yet edince bedende ben

¹⁷ Fennî Divanı, 30^b varağı.

¹⁸ Fenni Divanı, 42^a varağı, derkenar.

‘Uşşâk-ı zâra bûselik etdi o şâhnâz
Güş etmedim bu nağmeyi murğ-ı çemende ben

Maħmûr-ı cāna haţt-ı lebi vefk mühridir
Gördüm kadeh du‘âsını la‘l-i Yemen’de ben

Fennî Necefle eyle nazâr şîr-i Pertev’e
Ders-i hayâli bahş iderim kıylı anda ben

-4-¹⁹

(Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün)

Giyse yâr elvânıla eşvâb eşvâb üstine
‘Âşıkâ reng etmedir esbâb esbâb üstine

Sâkiyâ gâhî şarâb-ı nâb olur la‘l-i lebün
Nuql olur gâh ‘arz eder ‘unnâb ‘unnâb üstine

Olsa eşkim zülf-i pür-çînin gamuñla kaţre yaş
Heft deryâyı eder girdâb girdâb üstine

Baħr-i kân yâkût u mercân ile bulmazdı revâc
Dökmese çeşm-i terim hûn-âb hûn-âb üstine

Çahr-ı Râmiz oldu çün tab‘-ı nazîf-i Zîver’e
Oldılar pîr ü haşîb aħbâb aħbâb üstine

-5-²⁰

(Mef’ûlü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ûlün)

Esb-i mey içün tıfl-ı diliñ fikri feresde
Çorçar yanına varmağa bî-hûde hevesde

Müjgânla ħabs olmağıla yok mı rehâ hîç
Murğ-ı dil-i üftâdeleriñ kaldı kafesde

Ceyş-i fiten-i çîni zuhûr etdi o şâhın
İklîm-i ‘izârında haţı perçemi fesde

¹⁹ Fenni Divanı, 46^a varağı, derkenar. Bu gazelde Fennî’nin mahlası geçmemektedir.

²⁰ Fenni Divanı, 48^b varağı, derkenar.

İhrâc edemem va'dini şahrâ-yı göjülden
 Tursun beret-i vuşlat-ı nâ-dîdesi besde

Dil râyiha-i turrasını duydu serinde
 Zenbür-şifat sünbüline uçdı megesde

Fennî bu zemîninde Sürûriyle Celâlî
 İsterler ise gönce-i mazmûnuñı kesde

Tarih Kıt'aları

-1²¹

Târîh Berây-ı Teşrif Kerden-i Seyyidâ Efendi Be-Mesned-i Kitâbet-i Kethüdâ-yı Şadr-Penâhî

(Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün)

Ma'rifet-kân-ı 'Uṭârid nûr-ı şems-i ḥü'âcegân
 Maṭla'ı luṭfında mehtâb-ı cihân güm-râh olur

Ol semiy-y-i mefḥar-ı 'âlem cenâb-ı Muştafâ
 Luṭf-ı Ḥaḳ'la her işi bir menhec-i dil-ḥü'âh olur

Kethüdâ-yı şadr-ı a'zam kâtibi oldu o zât
 Himmet-i ḳalbile inşâllâh vezîr-i şâh olur

Müyuna gelmez ḥaṭâ pâyını çelse ḥâsidân
 Zât-ı pâkin dest-gîri ḥâzret-i Allâh olur

Yekke-tâzın hep muṭî' olup zimâm-ı emrine
 Esb-i a'dâ-yı ḥarûn meyyâl ṭaraf-ı râh olur

Nâ-şinâsân-ı hüner bî-gâneyi temyîz edip
 Ba'dezîn cây-ı ḳalemde câhilân pür-âh olur

Bü'l-faḳîr-i 'âşîḳândur luṭf idüp şubḥ u mesâ
 Sofra-ı ni'met-gehinde şad faḳîran kâh olur

Fenniyâ tebrîk edip dedim kitâbet târîhin
 Seyyidâ'nın pâyına düşse 'Uṭârid mâh olur (Sene 1191)

²¹ Fenni Divanı, 54ª varağı.

-2-²²**(Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün)**

Hağ mübârek ide bânisine bu beyt-i nevi
N'ola reşk itse aña kaçır-ı zemîn-i gerdün

Nağş-ı Behzâd-ı belâgatde Celâli Mollâ
Kıldı rengîn edâlarla cihâni meftün

N'ola bu dâra desem ben de gelüp bir târîh
Beyt-i eş'ârı gibi yaptı çü pâk-mevzün (Sene 1195)

Münferit Bent/Beyitler-1-²³**Neşirdeki "Oynadur" Redifli Murabba'ın Eksik Bendi****(Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün)**

Da'vet-i bezme icâbet etmedi teşhîr ile
Va'd-i vaşlından nükül etmiş tehî tedbîr ile
Tâlib-i vaşlına eyler şan meşâr-gîr(?) ile
Mâ diyü 'uşşâka şimdi şöyle barmağ oynadur

-2-²⁴**Neşirdeki 184. Şiirin Matla Beyti****(Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün)**

Bu seyl-i sirişkim ile deryâya mı gitsem
Yohsa mey-i engür ile tenhâya mı gitsem

²² Fenni Divanı, 55^a varağı, derkenar.

²³ Fenni Divanı, 5^a varağı.

²⁴ Fenni Divanı, 40^b varağı.

-3-²⁵**Neşirdeki 4. Tarih Kıt'asının Eksik Beyti****(Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün)**

Nazar kııl pîş-i şafında yürür güyâ semâ üzre
Teberdür mâh-ı nev abdâlnuñ destinde çengâli

S o n u ç

Metin neşri, eski Türk edebiyatı araştırmacılarının önde gelen çalışma alanlarından biridir. Bu sebeple bu alana giren araştırmacılar neşrecekleri eserlerin en az hatalı ve müellifin kaleminden çıkmış metne en yakın metni ortaya koymaya çaba sarf etmedilir. Neşredilecek metnin kütüphane kataloglarında tafsilatlı bir şekilde taranmak suretiyle bütün nüshalarına ulaşılmaya çalışılmalı ve bu nüshalar imkânlar dahilinde muhakkak görülmeye gayret edilmelidir. Metin neşri yapılırken bütün imkânlar kullanılmalı; metin tenkidi ve metin tamiri metotlarına da gerektiğinde müracaat edilerek en az hatayla okuma yapma konusunda titiz davranılmalıdır.

Bu çalışma bir kez daha göstermektedir ki metin neşri esnasında ulaşılabilecek nüshalar sıhhatli metinlerin tesisinde son derece önemli faydalar sağlamaktadır. Bugüne kadar Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü ile Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde olmak üzere iki nüshasının varlığı bilinen Fennî *Divanı*'nın Vatikan'da yer alan nüshası da bu vesileyle tanıtılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde metin neşri çalışmalarının temel gayesi, hedefleri ve amaçları üzerinde durulmuş; ardından eldeki ufak bilgi kırıntılarıyla şairin hayatına dair bilinenler aktarılmıştır. Fennî *Divanı*'nın Vatikan'da yer alan nüshasının nüsha tavsifi yapılmış, daha sonra eserin birkaç yıl önce neşredilen metni incelenerek bazı eksikler giderilmeye çalışılmış; yanlış okumalar da eserin daha sonra tekrar yayınlanabileceği düşüncesiyle araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Son olarak diğer iki nüshada bulunmayıp Vatikan nüshasında yer alan 5 gazel, 2 tarih kıt'ası ve bazı mısraların transkripsiyonlu metinleri de çalışmanın son bölümünde ele alınmıştır.

²⁵ Fennî Divanı, 55^a vараđı.

Fennî'nin Vatikan'da yer alan *Divan* nüshasını tanıtmak amacıyla kaleme alınan bu çalışma bilhassa neşredilen eserlerle ilgili ortaya çıkan yeni nüshaların metin neşri esnasında metin tesisine ne gibi katkılar sağlayacağını açıkça ortaya koymuştur. Günümüzde daha evvel neşri yapılan eserler üzerine tekrar çalışma yapma düşüncesi kimi araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Fakat ortaya çıkan yeni nüshalar, bilgi ve belgeler ışığında objektif ve tarafsız bir yaklaşımla ortaya koyulan çalışmaların müspet sonuçlar vereceği de unutulmamalıdır.

K A Y N A K Ç A

- ABDÜLKADİROĞLU, Abdülkerim, "Edebiyatta Metodoloji Açısından El Yazmaları ve Nâdir Eserler Üzerine Notlar-I", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara 1987, C. 3, S. 1, s. 1-48.
- ALAGÖZ, Kadriye Hocaoğlu, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâare Divançesi*, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- ALAGÖZ, Kadriye Hocaoğlu, *Klasik Türk Edebiyatında Müşâ'are Geleneği: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divanı ve Hayrabolulu Hasîb Divanı Örneği*, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2021.
- ARSLAN, Mustafa Uğurlu, "Klâsik Türk Edebiyatında Metin Neşrinin Neşri Üzerine Nedensel Bir Yaklaşım", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Düsbed)*, Diyarbakır 2018, S. 21, s. 112-123.
- ATEŞ, Ahmed, "Metin Tenkidi Hakkında (Dâsitân-ı tevârîh-i mülûk-i âli Osman münasebeti ile)", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul, C. 7, s. 253-267.
- AYNUR, Hatice, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Ali Emre Özyıldırım, *Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, Klasik Yay., İstanbul 2017.
- DAĞLAR, Abdülkadir, "Metin mi Nüsha mı? Metin-Nüsha Ontolojisi Bağlamında Terminoloji Sorununa Eleştirel Bakışlar", *Edebî Eleştiri Dergisi (Journal of Literary Criticism)*, C. 1, S. 1, İğdır 2017, s. 16-32.
- DEMİRKAZIK, Hacı İbrahim, "18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançe'si", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Resarch*, C. 9, S. 43, s. 147-165.
- Fennî, *Divan*, Vatikan Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü, 210, 60 vr.
- GÖZİTOK, Mehmet Akif, "Yazımdan Yayıma *Hüsn ü Aşk*'ın Serencamı-I", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 60, S. 1, s. 263-288.

- HORATA, Osman, *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara 2015.
- KILIÇ, Atabey, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları-1, Kırşehir: 2004, s. 331-345.
- KORTANTAMER, Tunca, *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Akçağ Yay., İstanbul 1993.
- KÖKSAL, M. Fatih, "Metin Neşrinin Ana Esasları", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 31, İstanbul 2012, s. 179-209.
- ÖZTÜRK, Furkan, "Osmanlı Edebiyatı Metin Neşri Çalışmalarında İmla ve Çeviriyazı Tercihleri", *Turkish Studies*, Volume: 3/6, Ankara 2008, s. 511-520.
- ROSSI, Ettero, *Elenco Dei Manoscritti Turchi Della Biblioteca Vaticana Vaticanı-Barberiniani-Borgiani-Rossiani-Chigiani*, Citta Del Vaticano Biblioteca Apostolica Vaticana, Vatikan 1953.
- SIR JAMES REDHOUSE, *Turkish and English Lexicon New Edition*, Çağrı Yay.: İstanbul 2011.
- TULUM, Mertol, "Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 27, İstanbul 1983, s. 1-8.
- ÜNVER, İsmail, "Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar", *Türk Dili*, S. 483, Ankara 1992, s. 789-798.
- https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.turc.210
- https://www.academia.edu/76723484/Osman_Re%C5%9Ferin_Vatikana_Satt%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Yazma_Eserler

“ ON A COPY OF THE DIVAN OF RODOSÇUKLU FENNI IN THE
VATICAN LIBRARY ”

Abstract

From the Mediterranean to the Black Sea, from the Caucasus to the Balkans, hundreds of poets, writers, scholars and scientist have been raised throughout history in the lands of the Ottoman State. One of these poets who grew up in the Ottoman geography is Rodosçuklu Komurkayazade Fenni Efendi, who lived in the second half of the 18th century. It is known that the poet, about whom not much information found in biographical sources and archive records, borned in Rodosçuk or spent a part of his life there, as understood from the historical poems in his Divan. According to the record at the end of the copy of the Divan, which is the only work that has survived to the present day, in the Turkish Manuscripts section of the Topkapı Palace Museum, he is a member of the aghas group, an ingenious person and a master at wit.

There were two known copies of the Fenni Divan until today. One of these copies is in the Topkapı Palace Museum Turkish Manuscripts Department, and the other is in the Ankara National Library Tokat Museum Manuscripts Department. The copy, which is the subject of this article, is located in the Turkish Manuscripts Section of the Vatican Library. The copy in the Vatican is considered very valuable both in terms of the number of poems and considering that it presents a more sound text compared to the other two copies.

In this study, first of all, the Vatican copy of Fenni's Divan will be introduced. Then, the transcribed texts of the poems that were not included in the publication of the work, which was studied as a master's thesis in 2014 and in 2021 Phd thesis and published as a book in 2016, will be presented. Finally, some problematical points in the publication of the Divan will be tried to be solved based on the Vatican copy.

Keywords

Classical literature, 18th century, Rodosçuklu Fenni, Vatican Library Turkish Manuscripts, Text publication.